

Thoma László. Fotó: Füle Tamás | parokia.hu

Thoma László

A HATALOM BŰVÖLETÉBEN: HOGYAN TORZULHAT A VEZETŐ, A KÖZÖSSÉG, ÉS MI LEHET A GYÓGYULÁS ÚTJA?

A vezetés legnagyobb kihívása, hogy a hatalmi helyzetben torzulhat a vezető személyisége, maga a közösség is, ha egy hatalmát féltő személy határozza meg a működését. Ez mindenféle vezetői helyzetre igaz lehet. Közben a vezetés szükséges, Isten rendjéhez tartozik, még akkor is, ha vannak ilyen veszélyei. Hogyan lesz bálvány a vezető, hogyan válik megkérdőjelezhetetlenné, milyen út viszi egyre távolabb Istentől? Hogyan gyógyulhat a vezető és a közösség is az evangélium által?

Az életünk irányá akartunk, tetteink, döntéseink szerint alakul, de leginkább az határozza meg, milyen történet alapján szerveződik? Melyek az írott és íratlan szabályai az életnek?

A mi közegünk alapvetően a fejlődés, a növekedés kultúrája, ahol jól kell alkalmazkodni, erősnek és szívósnak kell lenni. Aki ügyesebb, az túlél. Emiatt az ember a hatalom és az erő bűvöletében él. A biztonságot a hatalmi eszközök birtoklása és a kontroll jelenti.

Ebben a korban élünk, ezeket a tendenciákat fedezhetjük fel saját szívünkben is, miközben azt valljuk, hogy „Tiéd az ország (királyság), a hatalom (az erő) és a dicsőség (a győzelem híre)” (Mt 6,13).

Micsoda ellentmondás ez, micsoda belső küzdelmek kapcsolódhatnak ehhez, és mennyi kívülről is látható harc, hangsúlyeltolódás, visszaélés, sebzés és sebződés.

I. Bibliai életpéldák

Tekintsünk most arra, hogy a vezetők és vezetettek kapcsolatára nézve mit mutat Isten a Szentírásban számunkra. Ennek minden aspektusát feltárni most nincs lehetőségünk, de a vezetők és vezetettek

kapcsolatára fókuszálhatunk: hiszen ebben a relációban születik valami jó, vagy épp manifesztálódik a bűn, az elnyomás és a visszaélések.

Ha nagy távlatból nézünk a Szentírásra, számtalan vezető áll előttünk, és a vezetettek különböző csoportjait is megismerhetjük. Példák, melyek beszélnek Isten munkájáról és az ember természetéről.

De sosem lehet abszolút példává egy vezetői működés sem, főleg kiragadva az eredeti kontextusból. Nem tehetünk példává egy vezetői magatartást, mint ahogyan gyakran gyermek-istentiszteleteken, hittanórákon történik az applikáció: Dávid legyőzte Góliátot, legyél te is Dávid, győzd le a félelmeid Góliátját.

Ugyanígy nem jó mai kifejezéseket, paradigmákat bevetíteni a bibliai kontextusba, és menedzsmentről, stratégiáról beszélni egy bibliai alak esetében.

Két dologra fókuszálunk most:

I.1. Istenképűség

Egyrészt arra, hogy az abszolút hatalom Istené, de az uralkodás az istenképűség része, melyben az embernek is része van.

Mindaz, ami az emberben sajátos a teremtmények között, az Istenhez fűződő kapcsolatához köthető. A kapcsolat pedig elköteleződéssel és felelősséggel jár. Isten az embert nemcsak megteremti, de feladatokkal (1Móz 2,15-17) és döntési hatalommal (1Móz 2,18-23) ruházza fel. Isten az emberrel párbeszédbe lép, mikor rábízta a kert fáit. Az istenképűség ezek alapján abban ragadható meg, hogy Isten szavának meghallásával és az abból következő engedelmességgel az ember megfelel Isten akaratának.

Az ember, akit Isten teremt, a teremtet világ felett tulajdonképpen uralkodóként lép fel. Ezt az uralmat Istentől kapja feladatként. Valamilyen módon része Isten uralmának, így felel meg Isten képmásának. Isten a teremtés ura: Őt mutatja be az uralkodásban részes ember, aki mint helytartó gyakorolja Isten hatalmát. Ugyanakkor uralkodói joga nem autonóm, hanem reprezentatív jellegű: a legfőbb uralkodóra mutat.¹ Az uralkodás funkcionális aspektus: ez emeli ki az embert a többi teremtmény közül.

A bűnesetben az Istennel való kapcsolat sérül, így ez a megbízatás sem tölthető be úgy, ahogy Isten rendelte az ember számára. Ez csak akkor kerül a helyére, ha a megváltás által Isten uralmában él az ember, és Istent, nem pedig magát képviseli, Isten dicsőségére próbál élni és uralkodni.²

I.2. Vezető és vezetettek

Másrészt a hatalmi torzulások, ha a vezetőben erednek is, a vezető és vezetettek kapcsolatában bontakozik ki és mélyül el.

1 WOLFF, Hans Walter: *Az Ószövetség antropológiája*, ford. BLÁZI György, Budapest, Harmat – PRTA, 2001, 197–200.

2 FREVEL, Emmanuel L.: Gottebenbildlichkeit und Menschenwürde. Neutestamentliche Kontrapunkte zu einer »klassischen Begründungsfigur« theologischer Anthropologie, *Zeitschrift für Theologie und Kirche*, 118. évfolyam, 2021/3, 295–321, 305–306.

Egy Istentől eltávolodó király bálványimádásra tudja csábítani népét, vagy túlzottan engedékeny lesz, és teret ad a nép magától is Istentől elkészülő szívének.

Egy nép, amely királyt kíván, megkapja azt az uralkodót (Sault), aki által olyanok lehetnek, mint a többi nép, de aki elfelejti, mit jelent Isten akaratának önmagát alárendelve kormányozni.

Találkozhatunk a saját javaikat kereső, az embereket kizsákmányoló vallási vezetőkkel (Éli fiai). A vezetők képesek elvakulni, és vak vezet világtalant.

De gondoljunk a patthelyzetbe kerülő Poncius Pilátusra, akinek bár volt hatalma, de mind a Római Birodalom, mind az általa irányított provincia vallási vezetői felől satuba kerül, és bár látja az igazságot, nem tudja érvényesíteni azt Jézus perében.

I.3. Vezetés a szellemi harcban

A bibliai háttérrel vizsgálva vezetői oldalról a leglényegesebb szempont, hogy bármilyen más vezetőhöz képest egy keresztyén vezető komolyan veszi, hogy „a látható világunk mellett létezik szellemi tér is, amely folyamatosan hatással van életünkre és emberi kapcsolatainkra. Pál apostol az efézusi gyülekezethez írt levele 6. fejezetében így fogalmaz erről: »Mert mi nem test és vér ellen harcolunk, hanem erők és hatalmak ellen, a sötétség világának urai és a gonoszság lelkei ellen...« Ezt értve és ismerve a keresztyén vezetőnek lehet igazi bátorsága arra, hogy szembenézzen korunk nehézségeivel. Pál ehhez a harchoz Isten fegyverzetét ajánlja, amelynek a legfontosabb, de sokszor legkevesebbet használt eszköze az imádság. A keresztyén vezető, értve a minket ténylegesen körülvevő és befolyásoló valóságot, tudatosan ölti magára »Isten fegyverzetét«, nem saját erejében, hanem az Úr Jézus megváltó kegyelmében bíz, vezetett közösségét rendszeres imádságra hívja és abban hordozza.”³

II. A vezetés természete

Tekintsünk most rá arra, hogyan nyilvánul meg a bűn a vezetésben, a vezető és vezetett kapcsolatában? Fontos, hogy itt bár a vezető sokkal jobban látható, mindig a közösség és a vezető kölcsönhatásában születik és erősödik meg egy egészségesnek mondható, gyógyulóban lévő vagy egy megbetegedő, destruktív működés.

Három aspektust emelek itt ki:

II.1. Hübrisz

Az egyik torzulás a hübrisz: a gőgös, elbizakodottá váló vezető.

A vezetéstudomány a „vezetés sötét oldala”-ként hivatkozik erre a jelenségre.⁴

„A hübrisz tipikusan az erősek és sikeresek gyengesége (Hayward, 2007; Owen & Davidson, 2009). [...] Ókori fogalom, amelyet leginkább a *gög*, az *elbizakodott*-

3 SZALAI Zsolt: Mi a keresztyén vezetés sarokpontja?, *reformatus.hu*, 2022. 07. 20. URL: <https://reforma-tusegyhaz.hu/egyhazunk/hirek/mi-a-keresztyen-vezetes-sarokpontja/> Utolsó letöltés: 2026. 07. 27.

4 MÁRMAROSI András: A vezetés sötét oldala (hübrisztikus vezetés), *Vezetéstudomány*, 51. évfolyam, 2020/3, 30–42, 30.

ság szavakkal szoktak fordítani. A klasszikus Athénban azonban konkrét büntetőjogi fogalomként is alkalmazták: az olyan erőszakos cselekedeteket jelöltek vele, amelyek célja kizárólag az áldozat megsemmisítése és megalázása volt, a saját felsőbbrendűség kimutatásáért. Erkölcileg a legnagyobb bűnt jelentette: azt a bűnt, hogy az ember megfélemlít az istenek elsőségéről, és önmagát hiszi mindenhatónak. Azt gondolja, hogy mindennek felett áll (Murray, 1990).⁵

A hübrisztikus vezetés sajátosságainak, a hübrisz-szindrómának a következő 14 jól megfigyelhető tünete van (Owen, 2006; Owen & Davidson, 2009):⁶

A vezető...

1. a hatalmat saját megdicsőülése céljából használja,
2. olyan módon cselekszik, ami valószínűleg jó fényben tűnteti fel,
3. az önképpel, image-dzsel kapcsolatos szorongása prioritást élvez,
4. messianisztikus hév és túlfűtöttség jellemzi,
5. egyenlőséget tesz saját maga és a közösség között,
6. gyakran a királyi többes számot használja,
7. túlságosan bízik saját ítélőképességében, és lenéz másokat,
8. túlzott önbizalommal rendelkezik, már-már mindenhatónak gondolja magát
9. csak Istennek, vagy a történelem ítélőszékének tartozik elszámolással,
10. megingathatatlanul meg van győződve arról, hogy igaza van,
11. elveszíti valóságérzékét,
12. vakmerően, impulzívan cselekszik,
13. a vélt morális helyességet a józan ész, a költségek, a praktikusság elé helyezi,
14. a különböző vezetői döntéshozatal során a praktikus részletekben inkompetens.⁷

„A hübrisztikus viselkedés egyértelműen fontos jellemzője a kognitív torzítás (túlzott önbizalom hipotézis), mások lenézése, és végül a nemezis, a bukás, ami gyakran rossz, elhibázott döntések következményeképpen jelenik meg. Megértésünk szerint a hübrisztikus vezetés előbb-utóbb rossz, katasztrofális eredménnyel fog végződni, [...] még a nemezis bekövetkezte előtti időszakban is nagyon romboló hatásuk van az általuk vezetett szervezetek/szervezeti egységek kultúrájára nézve.”⁸

II.2. Patológiás nárcizmus

A második torzulás az önimádat, az ún. nárcisztikus patológia.

Otto Kernberg vizsgálatai alapján nárcisztikus személyeknek (a mindennapi sokféle helytelen használattal szemben) azokat nevezi, akik a tárgykapcsolatok speciális zavaraival küzdenek. Ezek a személyek látszólag szociálisan jól funkcionálnak, jó indulati

⁵ Uo., 32.

⁶ Uo., 36.

⁷ Uo.

⁸ Uo., 37–38.

kontrollal rendelkeznek, nagy az igényük mások szeretetére és csodálatára.⁹ Ézelmi életük gyakran felszínes, kevésbé empatikusak mások érzeléi felé. A másoktól való csodálat és saját nagyzásos fantáziáik okozzák a legnagyobb örömet számukra. Jellemzően irigylük és idealizálják azokat, akiktől csodálatukat várják, lenézik azokat, akiktől nem várnak semmit.¹⁰ Az imádat és csodálat hiánya akár dühöt, agressziót, sértődöttséget vált ki. A „sohasem elég” érzelé nem múlik el bennük és körülöttük.

Tipikus elhárító mechanizmusaik a hasítás, tagadás.¹¹ Az óriási eltérések, a viselkedésben és a belső világban egyaránt jelentkező ellentétek adják a nárcisztikus személyiség labilitását.

A patológiás nárcisztikus működés és a nem patológiás közötti különbség egyébként a labilitás mértékében van: minél nagyobb a belső ellentét a megélt csodálat és annak kielégíthetetlen vágya között, minél erősebben éli meg az egyén a „sohasem elég” állapotát, annál kórosabb a működés.

II.3. Milyen közösség termeli ki és erősíti ezt?

A harmadik torzulás a közösséget érinti: kulcskérdés, hogy milyen közösségi működés teremti meg vagy erősíti a fenti patológiákat?

Egyszerűen fogalmazva: a regresszív, gyermeki, kiskorú működés. Amiben a tagok a biztonságot leginkább a vezetőtől várják. Amikor bálványozzák, túlzott jelentőséget tulajdonítanak neki. Mikor a bizalmat és biztonságot tényleg tőle remélik. És erre rájátszva a vezető is elhiszi, csak ő képes megvédeni a legkülönbözőbb külső veszedelemektől a rábízottakat.

A vezető az imádat tárgyává válik. A hamis biztonság pedig megteremtődik ebben a kapcsolatban, de a lélek nem nyugszik meg ebben. Ezért újra és újra meg kell erősíteni, hogy van biztonság, és ez megkerülhetetlenül függ egy vagy több vezetőtől.

Ez valójában funkcionális tárgyiasítás: a közösségnek szüksége van az ilyen vezetőre, a vezetőnek pedig a közösségre. Tárgyasítják egymást, használják egymást. Így jelennek meg a kizsákmányolás, a bántalmazás legkülönbözőbb formái, a hatalommal való visszaélés és a mindkét fél részéről a valódi felelősségvállalás hiánya. Ebben pedig tovább torzul mindenki, aki része a történetnek.

És hol van mindebben Isten és az Ő hatalma? Vagy valójában kiszorul, és nem lesz jelen, vagy csak a szavak és szölamok szintjén, minden más szereplőhöz hasonlóan tárgyiasítva?

III. A gyógyulás

Mi lehet a gyógyulás útja, hogyan lehet ebből kiszabadulni, és máshogy működni?

Ehhez meg kell ismernünk, mi a különbség a korunkban jelen lévő és népszerű általános terápiás gyógyulási útbán, és ehhez képest miben más, miben több az, amit Isten kínál nekünk az evangéliumban.

9 KERNBERG, OTTO F.: *Borderline személyiség szerveződés és patológiás nárcizmus*, ford. CSERNE István et al., Budapest, Autizmus Alapítvány Kapocs Kiadó, 1990, 15.

10 Uo., 15–16.

11 Uo., 73–74.

III.1.

Az egyéni jóllét és gyógyulás terapeutikus szemlélete a következő lépésekkel írható le:

- » betegségtudat, segítségkérés,
- » diagnózis,
- » realitás,
- » gyökerek, okok feltárása,
- » erőforrások,
- » támogató kapcsolatban újradefiniálás, elfogadás, megbocsátás,
- » gyógyulás, teljes élet, célok, önmegvalósítás.

III.2.

A bibliai gyógyulási folyamat ehhez képest más utat kínál, ennek lépései a következők:

- » betegségtudat/elvesztettségtudat (tükör, Isten Igéje)
- » diagnózis (Istentől),
- » a bűnbánat
- » Isten gyógyít és szabadít... hogyan? Sokféleképpen... titok... olykor:
- » gyökerek (a bűn és a megtörtség, illetve amennyire Isten engedi),
- » szabadítás (Krisztus érdeméért),
- » gyógyulás (részben vagy egészben),
- » szolgálat, Isten dicsőségére élés teljesen.

A GYÓGYULÁS ÚTJA, BIBLIAI MEGKÖZELÍTÉS

1. BETEGSÉGTUDAT/
ELVESZETTSÉGTUDAT (TÜKÖR,
ISTEN IGÉJE)
2. DIAGNÓZIS (ISTENTŐL),
3. A BŰNBÁNAT
4. ISTEN GYÓGYÍT ÉS SZABADÍT...
HOGYAN? TITOK... OLYKOR:
5. GYÖKEREK (A BŰN, MEGTÖRTSÉG,
SEBEK),
6. SZABADÍTÁS: (KRISZTUS
ÉRDEMÉÉRT),
7. GYÓGYULÁS (RÉSZBEN VAGY
EGÉSZBEN),
8. SZOLGÁLAT, ISTEN
DICSÓSÉGÉRE ÉLÉS TELJESEN

Ez utóbbi utat kell keresnünk, és ebben kell bejárnunk az utat: ezek nagy utak, hosszú folyamatok, de meg kell tenni az első lépést: annak elismerését, hogy szükségünk van a gyógyulásra.

Mindezt azért, hogy Krisztusra mutató közösség: vezetők és vezetettek legyünk. Keresztyének. Nem név szerint. Valóságosan.

IV. Ki méltó a hatalomgyakorlásra?

Végül álljon előttünk az, akire nézve reménykedhetünk gyógyulásban, helyreállításban, akinek a hatalmát mindenkinek felett látnunk kellene, és aminek alá kell vetni magunkat.

Az úrvacsorai liturgiánkban szerepel, elmondjuk lelkészként: méltatlan bár, de elhívott szolgálai vagyunk az Úrnak. Halljuk gyülekezeti tagként is... de ez teljesen kiüresedhet idővel. Ki a méltó?

A Lk 7,1-6-ban a kapernaumi százados szolgálójának meggyógyításáról olvasunk. A százados, aki mögött valódi emberi hatalom van, felismeri Jézust, aki mögött felfoghatatlan hatalom van. Kimondja, hogy nem vagyunk méltók hozzád. Nem vagyunk egy súlycsoport. Neked valódi hatalmad van.

Mi magunk is Jézus hatalmát magasztalva és dicsőítve kerülhetünk a helyünkre. Az önmagunkról való megfélelkezés szabadsága akkor lehet a miénk, ha annak látjuk Jézust, akie tényleg minden hatalom mennyen és földön. És ezért őt dicsőítjük.

Adja Isten, hogy megélhessük a szabadulást, formálja a szívünket, hogy kilépve az erő és hatalom gyakorlásának világa történetének vonzásából az Ő Nagy Történetébe lépve éljünk.

Együtt kell gyógyulnunk: vezető, közösség. Ezért imádkozzunk, hogy ez történhessen közöttünk: Uram, jöjjön el a Te országod! Jöjj el Szentlélek, áradj ki közöttünk, könyörülj rajtunk, gyógyíts, szabadíts, és hozz életet oda, ahol most halál van; reményt, ahol most még a reménytelenség az úr.

ABSZTRAKT

A hatalom bűvöletében: hogyan torzulhat a vezető, a közösség, és mi lehet a gyógyulás útja?

A tanulmány a vezetői hatalom teológiai, pszichológiai és közösségdinamikai torzulásait vizsgálja keresztyén nézőpontból. Kiindulópontja, hogy a vezetés Isten teremtsi rendjéhez tartozik, ugyanakkor a bűn következtében a hatalom gyakorlása könnyen öncélúvá és destruktívvá válhat. A szerző bibliai példákon keresztül mutatja be, hogy a vezető és a vezettek kapcsolata egyszerre lehet Isten rendjének szolgálata és a bűn manifesztációjának terepe. Kiemelt hangsúlyt kap az istenképűség fogalma, amely szerint az ember uralma nem autonóm, hanem reprezentatív jellegű: Isten hatalmára kell mutatnia. A tanulmány három fő torzulási formát azonosít: a hübrisztikus vezetést, a patológiás nárcizmust és a közösség regresszív, vezetőt bálványozó működését. Ezekben a folyamatokban a vezető és a közösség kölcsönösen erősíthetik egymás torzulásait, ami visszaéléshez, tárgyasításához és lelki-szervezeti sérülésekhez vezethet. A szerző a vezetést nem pusztán szervezeti vagy pszichológiai kérdésként, hanem szellemi harcként is értelmezi, amelyben az imádság és Isten fegyverzete alapvető jelentőségű. A gyógyulás útját a tanulmány a terápiás szemlélet és a bibliai megváltástani perspektíva összevetésével tárja fel. Míg a terápiás modell a diagnózisra, önismeretre és helyreállásra épít, a bibliai út középpontjában az elvesztettség felismerése, a bűnbánat, Krisztus szabadítása és Isten dicsőségére való szolgálat áll. A helyreállítás nem kizárólag a vezető, hanem a teljes közösség közös gyógyulási folyamata. A tanulmány végső teológiai fókusza Jézus Krisztus hatalma, amely relativizál minden emberi hatalmat, és alázatra, megtérésre, valamint evangéliumi közösségi megújulásra hív. A szerző következtetése szerint csak Krisztus uralmának elismerése teheti szabaddá a vezetőt és a közösséget a hatalom bálványozásától.

Kulcsszavak: vezetés, hatalom, hübrisz, nárcizmus, közösségdinamika, keresztyén vezetés, bűnbánat, gyógyulás, Krisztus uralma

ABSTRACT

Under the Spell of Power: The Distortion of Leaders and Communities and the Pathways to Healing

This study examines the theological, psychological, and communal-dynamic distortions of leadership power from a Christian perspective. Its point of departure is the conviction that leadership belongs to God's created order, while also recognizing that, as a consequence of sin, the exercise of power can readily become self-serving and destructive. Through biblical examples, the author demonstrates that the relationship between leaders and those they lead may function both as a service to God's order and as a sphere in which sin becomes manifest. Particular emphasis is placed on the concept of the image of God, according to which human dominion is not autonomous but representative in character: it is called to point beyond itself to the authority of God. The study identifies three principal forms of distortion: hubristic leadership,

pathological narcissism, and the regressive functioning of a community that idolizes its leader. Within these processes, leader and community may mutually reinforce one another's distortions, resulting in abuse, objectification, and spiritual as well as organizational harm. The author interprets leadership not merely as an organizational or psychological issue, but also as a form of spiritual warfare, in which prayer and the armor of God are of fundamental significance. The path toward healing is explored through a comparison between a therapeutic approach and a biblical-soteriological perspective. Whereas the therapeutic model is grounded in diagnosis, self-knowledge, and restoration, the biblical path centers on the recognition of lostness, repentance, Christ's deliverance, and service directed toward the glory of God. Restoration is therefore not solely the task of the leader, but a shared process of healing involving the entire community. The study's ultimate theological focus is the authority of Jesus Christ, which relativizes all human power and calls leaders and communities alike to humility, repentance, and gospel-shaped communal renewal. The author concludes that only the acknowledgment of Christ's lordship can set both leader and community free from the idolatry of power.

Keywords: *leadership, power, hubris, narcissism, community dynamics, Christian leadership, repentance, healing, lordship of Christ*